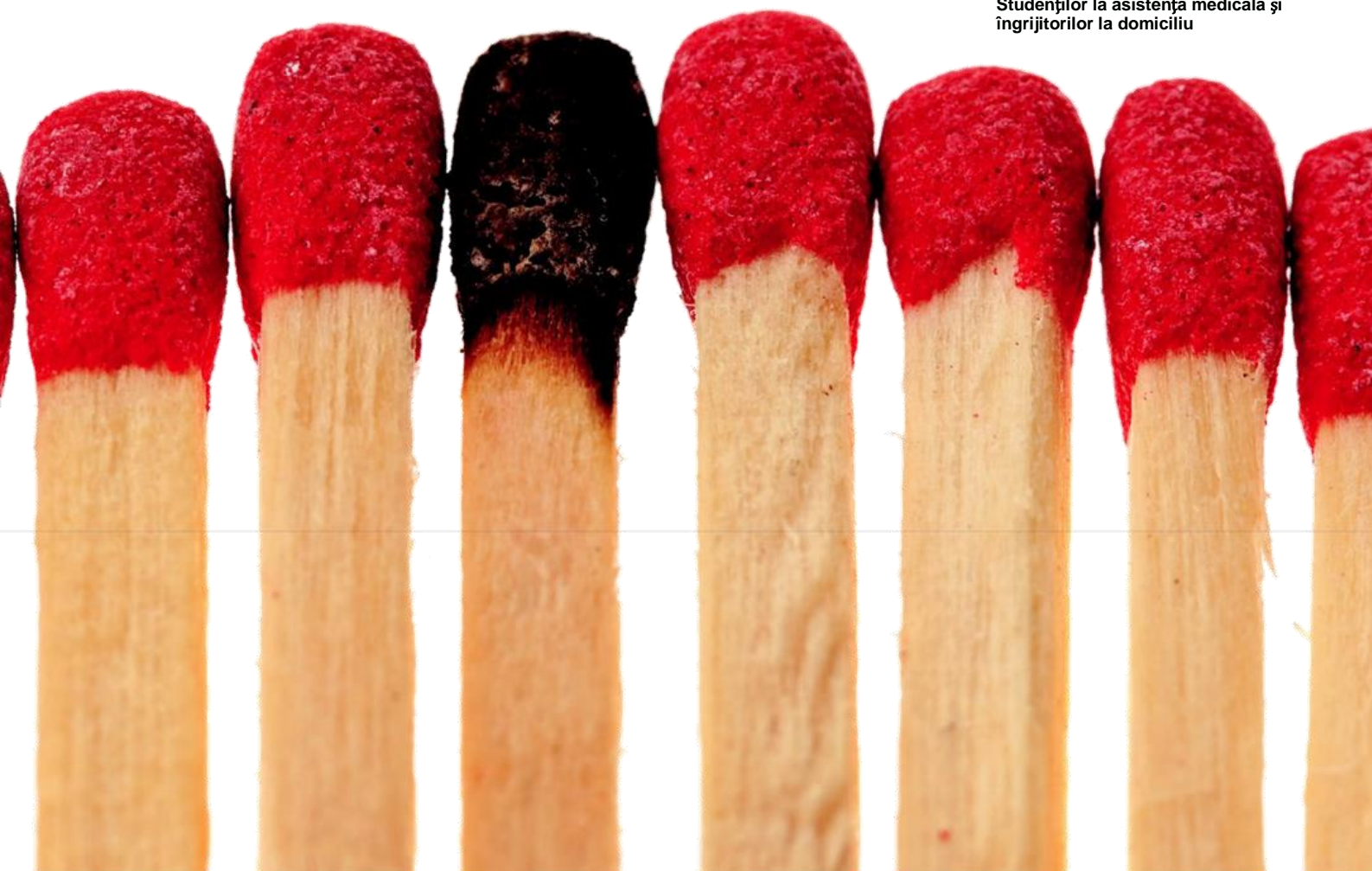

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Intervenții comune împotriva
epuizării profesionale
A asistenților medicali debutanți,
Studentilor la asistență medicală și
îngrijitorilor la domiciliu

Raport cu privire la sindromul burnout în programele de pregătire profesională a asistenților medicali din țările partenere

JOBIS Erasmus+

Proiectul "JOBIS" este finanțat de programul Erasmus+

KA2 prin Acordul de Finanțare 2016-1-RO01-KA202-024384

www.burnoutproject.net

Acest raport a fost elaborat de către echipa JOBIS din Cipru

Efthymiou Areti, PhD (c), Maria N.K. Karanikola, PhD, MSc, RNMSc, Psych, Evripidou Melina PhD (c),
MSc, RN, Panagiota Andreou PhD, MSc, Psych, Evridiki Papastavrou, PhD, MSc, RN

Contribuții din partea celorlalți parteneri:

România: Dragoș Iordache, Silvia Popovici, **Polonia:** Daria Modrzejewska, Agnieszka Renn-Żurek, Joanna Szukalska, **Italia:** Licia Boccaletti, Alessandra Manattini, **Lituania:** Egle Brezgyte, Nijolė Galdikienė, Aurelija Žebrauskaitė, Asta Mažionienė, Akvilė Virbalienė

Instituția: Universitatea de Tehnologie din Cipru – Departamentul de Asistență Medicală

Limassol, 2017

Conținutul prezentului material reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorilor, iar Agenția Națională și Comisia Europeană nu sunt responsabile pentru modul în care va fi folosit conținutul informației.

ABSTRACT

Sindromul burnout se regăsește deseori în viața personalului medical, totuși, în cazul asistenților medicali debutanți și a infirmierilor, nu sunt suficiente cercetări care să releve acest lucru. Epuizarea profesională afectează mai multe arii precum funcționalitatea, viața fizică și psihică. Productivitatea este scăzută și de aceea efectuarea atribuțiilor medicale poate deveni problematică în cazul personalului medical ce suferă de sindromul burnout.

Acest raport urmărește să ofere informații cu privire la epuizarea profesională la asistenții medicali din țările partenere și adițional cu privire la infirmieri, în cazul Italiei, dar și cu privire la oportunitățile de instruire pe care Universitățile și asociațiile în colaborare cu Ministerul Sănătății le oferă pentru a face față burnout-ului.

Prin acest raport comparativ, diferențele și asemănările cu privire la nevoia de instruire necesită să fie identificată, iar rezultatele să fie integrate în dezvoltarea și instruirea mixtă din cadrul proiectului Erasmus+ de Intervenții comune împotriva epuizării profesionale a asistenților medicali debutanți, studenților la asistență medicală și îngrijitorilor la domiciliu.

CUPRINS

ABSTRACT	3
INTRODUCERE.....	5
SCOP	6
METODĂ	6
COLECTAREA DATELOR CU PRIVIRE LA BURNOUT	8
ROMÂNIA	8
POLONIA.....	10
LITUANIA	13
CIPRU.....	16
ITALIA	19
CONCLUZII	23
REFERINȚE.....	24
ANEXA 1.....	30
ROMÂNIA – rezultatele cercetării	30
ANEXA 2.....	33
POLONIA - rezultatele cercetării	33
ANEXA 3.....	38
LITUANIA- rezultatele cercetării.....	38
ANEXA 4.....	46
CIPRU – rezultatele cercetării.....	46
ANEXA 5.....	47
ITALIA – rezultatele cercetării	47

INTRODUCERE

Cea mai comună manifestare a stresului prelungit este sindromul burnout caracterizat prin epuizare emoțională, depersonalizare, percepție scăzută cu privire la realizările profesionale proprii (Maslach & Leiter, 1997, Maslach, 2001). Asistenții medicali, precum și alte cadre medicale afectate de către sindromul burnout resimt scăderi ale sentimentelor pozitive față de munca pe care o fac, față de ei înșiși dar și față de persoanele la care țin (Karanikola, et al, 2007). Pe lângă acestea, personalul medical ce suferă de burnout este mai predispus la absenteism nemotivat, productivitate scăzută în muncă, satisfacție scăzută și mai multe concedii medicale. (Camerino et al., 2006)

Conform unei analize sistematice cu privire la epuizarea profesională și epuizarea din compasiune, Inventarul Maslach de epuizare profesională este cel mai utilizat instrument de diagnostic al burnout-ului. Prevalența în secțiile de terapie intensivă variază între 14% și 70% (van Mol et al, 2015). Sindromul poate influența și calitatea și siguranța serviciilor (Humphries et al., 2014). Mai mult, datele arată că asistenții medicali debutanți sunt mai predispuși la simptomatologia epuizării profesionale (Tei-Tominaga & Miki, 2010). În principal există și dovezi că aproximativ 5% din asistenții medicali debutanți își părăsesc locul de muncă în primele 15 luni ale angajării în probele clinice (Suzuki et al., 2010). Factorii identificați a fi asociați cu demisionarea printre asistenții medicali în primii doi ani de muncă, au fost identificați ca fiind asociați cu epuizarea profesională, lipsa satisfacției în muncă, locația spitalului în care lucrau, lipsa susținerii din partea colegilor și a superiorilor (Suzuki et al., 2010; Suzuki, Itomine, Saito, Katsuki, & Sato, 2008; Tei-Tominaga & Miki, 2010).

Asistenții medicali debutanți și cei care au început să lucreze ca asistenți medicali calificați, sunt vulnerabili spre a dezvolta probleme de sănătate, în timp ce fac greșeli cu o mai mare frecvență, tocmai din pricina faptului că nu au experiență și deci nu au abilitatea de adaptare (Ketelaar et al, 2015). Datele arată că asistenții medicali șefi au expectanțe scăzute în comparație cu asistenții medicali care predau în ceea ce privesc abilitățile și competențele asistenților medicali debutanți, în timp ce există un accord în ceea ce privesc abilitățile necesare în tratarea pacienților, professionalism, etica și responsabilitatea profesională (Numminen et al., 2014).

Îngrijirile sunt prestate și de către personalul care nu este calificat, deci, nu este educat formal în livrarea îngrijirilor. Aceștia sunt de obicei numiți „îngrijitori”. Este clar că îngrijitorii nu sunt angajați în instituțiile medicale, totuși, sunt angajați în alte tipuri de instituții axate mai mult pe îngrijirea la domiciliu (Fedyuk & Bartha, 2014). Conform unui raport recent al Organizației Internaționale a Muncii, imigranții care lucrează în aria îngrijirii la domiciliu întâmpină probleme de izolare socială, lipsa accesului la servicii medicale, abuz sexual și violență. Cu privire la riscurile în sănătate aceștia sunt predispuși la problemele acute și cronice de sănătate (Castagnone, Salis, & Premazzi, 2013; Menegatti, 2009). Recomandările referitoare la siguranța și sănătatea îngrijitorilor se vor axa pe susținerea, cercetarea, realizarea de politici și norme de capacitate a clădirilor. (Menegatti, 2009).

Îngrijitorii constituie o populație țintă slab cercetată și în majoritatea cazurilor nu sunt angajați

formal dar se constituie sub formă de îngrijitor la domiciliu. Totuși, în ultimii zeci de ani, organizațiile non-guvernamentale se axează mai mult pe sănătatea populației, oferind date descriptive relevante. Conform unui studiu realizat de către EUROFAMCARE cu privire la îngrijirile informale (2006) familiile din sudul Europei se bazează pe serviciile oferite de către îngrijitorii imigranți. Îngrijitorii imigranți denumiți ca „îngrijitori informali, de obicei femei din țările „din lumea a 3-a” ce sunt angajate în sectorul privat de persoane în vârstă sau familiile acestora pentru a susține nevoile îngrijirilor la domiciliu și îngrijirii. Contribuția oferită de către îngrijitorii la domiciliu întrece cu mult contribuția oferită de către serviciile formale de îngrijire oferite de către organizațiile private ale autorităților locale.

Este estimat că aproximativ 700.000 de îngrijitori imigranți oferă servicii de îngrijire la domiciliu în Italia (Castagnone et al., 2013; Di Santo & Ceruzzi, 2010). Principalele dificultăți pe care îngrijitorii ce se ocupă de pacienți cu demență le întâlnesc, se referă la barierele de comunicare, lipsa timpului liber sau comunicarea cu angajatorii. (Efthymiou et al, 2011).

Totuși, din ce am căutat, există o lipsă clară a cercetărilor cu privire la gradul de stres resimțit de către angajați.

SCOP

Scopul acestui raport este de a înregistra și susține sursele educaționale, de training cu privire la prevenirea epuizării profesionale și a problemelor legate de management-ul stresului în fiecare țară membră a grupului. Acest lucru va permite compararea între programele existente și liniile generale ce vor fi trasate cu privire la dezvoltarea capacităților.

METODĂ

Luând în considerare obiectivele raportului curent, informațiile de bază au fost colectate făcând referire la cercetarea cu privire la epuizarea profesională și modul în care îngrijitorii la domiciliu și/ sau asistenții medicali debutanți din fiecare țară sunt instruiți și educați cu privire la managementul stresului și prevenirea burnout-ului.

Toți cei 5 parteneri au elaborat prin trecerea într-un tabel a studiilor relevante temei din fiecare țară, informații precum: numărul de participanți, tipul studiului, design-ul studiului, rezultatele dar și publicațiile acestora.

Fiecare partener a inclus un rezumat al fiecărei cercetări relevante temei. Majoritatea sunt publicate în limba națională a partenerilor. Mai mult decât atât, partenerii, au furnizat informații cu privire la curricula disponibilă, elaborată de către instituție, sau altă organizație cu privire la epuizarea profesională, precum și abilități relevante. Curricula referitoare la acest formular a inclus informații dispuse în 5 coloane: participanți, tipul studiului, module de studiu, nr. locuri, ore și credite ECTS.

Datele nu sunt reprezentative pentru țările implicate, deoarece includ doar o minoritate din asociații și universități. Rezultatele sunt divizate în trei părți:

Rezultatele sunt prezentate în funcție de țară, incluzând 3 părți: a) un rezumat al cercetării b) conținutul curriculei în ceea ce privește subiectele de predare legate de epuizarea profesională, c) scurt profil al instituțiilor care asigură formarea.

ROMÂNIA

Scurtă descriere a cercetării cu privire la Burnout (anexa 1)

În România, asistenții medicali reprezintă o mare parte din populația personalului medical, ajungând la 190.000 în 2013. Recent, o serie de schimbări precum scăderile salariale, lipsa instrumentarului necesar, insuficiența personalului din fiecare secție și volumul de muncă foarte mare, cresc stresul profesional și scad calitatea vieții.(Burnout proiect Report, 2014). Sunt câteva date științifice cu privire la prevalența epuizării profesionale printre asistenții medicali din România. Un studiu comparativ cu privire la nivelul epuizării profesionale la medici și asistenți medicali. Acesta arată că asistenții medicali suferă de depersonalizare mai mult decât medicii dar și de epuizare emoțională.(Bria et al., 2011).

Factorii predictivi pot fi reprezentați de către personalitățile de tip A, vârstă, experiența profesională și rolul asistentului medical acasă sau la serviciu. (Bria, 2013; Rusu & Ghica, 2016). Popa et al., (2010) au aflat că genul, vârsta dar și statusul marital nu sunt corelate cu epuizarea profesională, în schimb, experiența este un important predictor al acesteia. Se pare că cerințele ridicate la locul de muncă în combinație cu resursele insuficiente pot fi factori predictivi ai epuizării profesionale. (Bria, Băban, Andreica, & Dumitrașcu, 2013).

Mai mult, dacă satisfacția la locul de muncă este ridicată, predispoziția la burnout scade și aparent asistenții medicali debutanți fără experiență de muncă sunt cei mai afectați (Ștefenel & Ștef, 1999).

Conținutul curiculei cu privire la materiile relevante pentru burnout

PARTICIPANT	STUDII	MODUL	SUBIECT		ORE	ECTS
Ministerul Sănătății în parteneriat cu 13 Școli Postliceale Sanitare;	Școală postliceală (3 ani)	Modulul 3- Psihologie generală	Psihologie generală	“Mecanisme de management a stresului, factori de risc” “Managementul stresului individual și de grup”	4-7 ore	5
Universitatea de Medicină și Farmacie	Licență (4 ani)	Modulul 5- Psihologie medicală	Psihologie Medicală		7 ore	5

Scurtă descriere a instituțiilor ce oferă instruirea

Există o multitudine de universități de stat și private în cadrul cărora activează Facultățile de asistență medicală.

Universitate	Specialitate	ECTS	Număr de locuri
UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE "CAROL DAVILA" BUCUREȘTI	Asistență medicală generală	240	100
	Moașe	240	15
UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE "GR. T. POPA" IAȘI	Asistență medicală generală	240	200
UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE „IULIU HAȚIEGANU” CLUJ-NAPOCA	Asistență medicală generală	240	100
	Moașe	240	25
UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” SIBIU	Asistență medicală generală	240	75
UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE "VICTOR BABEȘ" TIMIȘOARA	Asistență medicală generală	240	100
UNIVERSITATEA "PETRU MAIOR" DIN TÂRGU MUREȘ	Asistență medicală generală	240	100
UNIVERSITATEA DIN ORADEA	Asistență medicală generală	240	200
UNIVERSITATEA "TITU MAIORESCU" BUCUREȘTI	Asistență medicală generală	240	50
UNIVERSITATEA "APOLLONIA" DIN IAȘI	Asistență medicală generală	250	40
UNIVERSITATEA "CONSTANTIN BRÂNCUȘI" TÂRGU JIU	Asistență medicală generală	240	30
	Moașe	240	30
	Farmacie	180	30

Există și școli postliceale de stat în București, Iași, Brăila, Arad, Craiova, ce instruesc asistenți medicali în toate specializările. Pe lângă acestea mai sunt și școlile postliceale private ce instruesc asistenți medicali în toată țara.

Diferențele dintre diploma de licență în asistență medicală și diploma de asistent medical de la școala postliceală sunt următoarele:

-pentru studiile de licență, durata acestora este de 4 ani pe când școala postliceală durează doar 3 ani;

-diploma de bacalaureat este necesară pentru înscrierea la licență în schimb pentru înscrierea la școala postliceală este suficientă și diploma de finalizare a celor 12 clase;

-taxa de școlarizare este mult mai ridicată în cazul universităților decât în cazul școlilor postliceale;

-curicula din cadrul studiilor de licență este mult mai complexă față de cea de la școlile postliceale dar se fac și mai multe ore de practică;

-salariile celor cu diplomă de licență în asistență medicală sunt mai ridicate și au posibilitatea de a urma un program de master, iar apoi chiar doctorat. Aceștia pot deveni și traineri în cadrul programelor de educație continuă, să urmeze o carieră academică sau să candideze pentru posturile de conducere;

POLONIA

Scurtă descriere a cercetării cu privire la Burnout (anexa 2)

În Polonia, din 2005, sistemul medical a fost reformat într-un efort de a îmbunătăți serviciul de aprovizionare, de informare, reducerea corupției, susținerea și promovarea calității serviciilor (Burnout project Report, 2014).

Un studiu recent despre asistenții medicali publicat în Polonia, (Ptaszek & Graf, 2014) a investigat opiniile personalului cu privire la epuizarea profesională și epuizarea profesională în relația cu pacientul. Majoritatea asistenților medicali sunt conștienți de riscul burnout-ului la locul de muncă și mare parte dintre aceștia sunt capabili să recunoască simptomele. Pe lângă asistenții medicali care au participat la cercetare a fost prezentată și epuizarea personală ce este recunoscută ca oboseală și extenuare fizică și psihică.

Cei mai mulți dintre asistenții medicali sunt câteodată oboseți din cauza serviciului și adesea se întreabă dacă vor putea să-și realizeze atribuțiile de serviciu în viitor. Consideră munca lor cu pacientul dificilă și frustrantă (Ptaszek & Graf, 2014).

Conform unui studiu realizat pe 100 de asistenți medicali din Podkarpacie, lipsa de respect față de asistenții medicali reprezintă cel mai important factor stresor reprezentativ pentru (80%) dintre respondenți. Aceasta, urmată de plângeri de la pacienți și familiile acestora (71%), pacienți sub influența alcoolului, (44%), ritmul prea alert (27%). (39%) dintre asistenții medicali s-au auto-diagnosticat cu epuizare profesională în timp ce (35%) dintre participanți consideră că riscă să dezvolte burnout. (Lewandowska & Litwin, 2009).

Conținutul curiculei cu privire la materiile relevante pentru burnout

PARTICIPANT	STUDII	MODULE	SUBIECT	ORE	ECTS
Universitatea cu profil uman și economic din Łódź PL	Studii de licență	Studii sociale	Psihologie	6 ore	2
			Filosofia și etica asistenței medicale	3 ore	2
			Comunicare (workshop-subiect) oferit de către AHE	20 ore	0
		Știință în asistență medicală	Fundamentele asistenței medicale	3 ore	16
			Prevenția bolilor mintale	2 ore	4
		Științe în domeniul îngrijirii	Îngrijiri paliative	2 ore	6
	Master		Teoria asistenței medicale	2 ore	2
Camera regională de asistență medicală și moașe	Workshop fiziologie		Managementul emoțiilor	10 ore	
			Asistența psihologică a pacientului	10 ore	
			Tehnici în managementul pacientului dificil	10 ore	
			Tehnici de management a stresului în prevenția epuizării profesionale	10 ore	
			Întărirea stimei de sine a personalului medical	10 ore	
			Dezvoltarea personală și profesională. Prezentarea pe piața muncii.	10 ore	
			Principii psihologice de a oferi ajutor pacientului și managementul greutăților emoționale	10 ore	

			Dezvoltarea abilităților de comunicare și a celor de susținere a femeilor în perioada perinatală de către moașe	10 ore	
			Cooperarea eficientă în echipă	10 ore	

INFORMAȚII CU PRIVIRE LA MODULELE SPECIFICE LEGATE DE SINDROMUL BURNOUT(Universitatea de Științe Umane și Economice din Łódź)
Studii de Licență

Științe sociale

B.W8.	Studentii învață tehnici de reducere a anxietății precum și modalități de prevenție a epuizării profesionale Studentii învață cauzele epuizării profesionale și impactul acestora asupra calității vieții.	Psihologie
B.U14.	Student uses techniques to prevent burnout syndrome.	Psihologie

Science in the field of nursing care

C.W50.	Studentul indică rolul asistentului medical în prevenția epuizării profesionale și a agresiunii în diferite perioade ale vieții.	Promovarea sănătății mintale
C.U68.	Studentii realizează diagnostice și acțiuni preventive cu privire la violență, agresiune și sindromul burnout.	Promovarea sănătății mintale

MASTER DEGREE

A.W41	Studentul descrie cele mai cunoscute teorii ale nevoilor și oferă un presupus diagnostic general.	Teoria asistenței medicale
	Studentul explică mecanismele responsabile pentru apariția stresului precum și metode de management al acestuia.	Teoria asistenței medicale

Scurtă descriere a instituțiilor ce oferă instruirea

Universitatea de Economie și Științe Umane din Łódź (AHE)

„Universitatea de Economie și Științe Umane din Lodz” (AHE) este o instituție de învățământ acreditată pentru a oferi studii de licență, master, postuniversitare și de doctorat, dar și cursuri pe diverse grupuri țintă. Universitatea se axează pe cercetare, predare inovativă și e-learning. Printre domeniile cheie se regăsesc următoarele: asistență medicală, pedagogie, psihologie, metode de predare și învățare inovativă, probleme sociale, EQF și NQF. Mai multe informații pot fi regăsite pe pagina universității (www.ahe.lodz.pl)

Camera regională a Asistenților Medicali și Moașelor din Łódź

Camera supremă a Asistenților Medicali și Moașelor din Warsaw este reprezentată de Camera Regională din fiecare provincie din Polonia <http://www.oipp.lodz.pl/>, o unitate profesională (vocațională) a consiliului, aducând laolaltă asistenții medicali și moașele înregistrați în registrul general. A fost ales să reprezinte interesul profesional, social și economic al asistenților medicali și moașelor.

Atribuții principale (exemple):

1. Monitorizarea calității profesiei de asistent medical și moașă;
2. Stabilirea standardului profesional și a standardului calificărilor aplicabil la locurile de muncă ale asistenților medicali și moașelor;
3. Încadrarea vocațională a asistenților medicali și moașelor;
4. Reprezentarea și protecția profesiei de asistent medical și moașă;
5. Educarea și promovarea sănătății;
6. Eliberarea avizului de liberă practică;
7. Activități educaționale și de cercetare;
8. Oferă opinii cu privire la programele de formare vocațională;
9. Coordonează educația postuniversitară a asistenților medicali și moașelor;
10. Oferă opinii cu privire la responsabilitatea profesională;
11. Publică rapoarte de activitate;

LITUANIA

Scurtă descriere a cercetării cu privire la Burnout (anexa 3)

Conform cercetărilor realizate cu privire la asistenții medicali din Lituania, intensitatea stresului și volumul mare de muncă sunt exprimate de către aceștia ca reprezentând epuizarea profesională (Glumbakaitė et al., 2007).

De asemenea, într-un grup ținută alcătuit din 638 de asistenți medicali, cerințele foarte mari de la locul de muncă sunt asociate cu stresul, afectând în principal pe cei care au atribuții foarte „încărcate” și suport social scăzut, reprezentând factori principali în ceea ce privește stresul printre asistenții medicali din districtul Kaunas din Lituania (Malinauskienė et al., 2009).

Mai mult, într-un studiu comparativ realizat în mai multe departamente din diferite spitale, nu a existat nici o diferență statistică la personalul ce lucrează în secțiile terapeutice comparativ cu cei care lucrează în unitățile de chirurgie, în ceea ce privește epuizarea profesională și burnout-ul cauzat de către pacienți. Satisfacția la locul de muncă pare a fi un factor predictiv pentru nivelele epuizării profesionale în contrast cu volumul de muncă sau statusul familial (Zilaitienė et al, 2010 , Gerikienė & Kraponavičiūtė, 2014). „moartea în sine și procesul de a muri”, „conflictul cu doctorii” , „pacienții și familiile acestora” reprezintă cele mai stresante situații

raportate de către asistenții medicali în centrele publice de îngrijire din Lituania (Galdikiene, Asikainen, Balčiunas, & Suominen, 2014).

Într-un studiu descriptiv realizat de către 28 de echipe în 18 centre de îngrijire, a fost măsurat nivelul stresului individual și de echipă. Volumul de muncă tinde să cauzeze mai mult stres în echipe mai mari. Factorii determinanți care nu sunt evidenți au corelat foarte puțin cu subcategoriile stresului în echipe mai mari. Factorii de subsol a echipelor au corelat slab cu subcategoriile stresului (Galdikiene, Asikainen, Balciunas, & Suominen, 2016). Salariul slab, volumul de muncă, orele de muncă, comentariile negative cu privire la rezultatele muncii, schimbările condițiilor de muncă, management-ul documentelor sunt corelate cu epuizarea emoțională în cazul asistenților medicali din secțiile de chirurgie și terapie. Mai mult, depersonalizarea asistenților medicali și comentariile negative din partea colegilor corelează între ele. (Jonikienė & Grigaliūnienė, 2013). Într-un alt studiu realizat pe 230 de cadre medicale, starea mentală a asistenților medicali a avut cea mai negativă atitudine spre cererea ajutorului psihologic comparat cu alte specializări. (Endriulaitienė et al., 2016).

Conținutul curiculei cu privire la materiile relevante pentru burnout

PARTICIPANT	STUDII	MODULE/S UBIECT	SUBIECT	ORE	ECTS
Universitatea de stat, științe aplicate din Klaipeda	Licență în asistența medicală	Psihologie	Teoria stresului și managementul acestuia;	4	
		Patologie	Simptomele și consecințele stresului; Stresul ca răspuns al întregului corp uman;	1	
		Educație pentru sănătate	Simptome și consecințe ale epuizării profesionale Managementul epuizării profesionale	1	
		Baza stresului și managementul acestuia (subiecte electiv)	Conceptul psihologic de stres Răspunsul organismului față de factorii stresori Epuizarea profesională Stresul în termenii dezvoltării personalității Simptomele stresului, factori stresori, stresul și personalitatea Stresul în organizații Stresul angajaților din diferite arii de muncă Metode de management al streului Metode de îmbunătățire a stării de bine	4 4 4	3 ECTS
	Specializarea – Anestezie și terapie intensivă	Terapie intensivă	Managementul stresului Sindromul Burnout în terapia intensivă (cauze și prevenție)	2	
	Asistență medicală de chirurgie	Chirurgie	Factori de stress în asistența medicală de chirurgie Prevenția și managementul epuizării profesionale în asistența medicală de chirurgie.	2	

Scurtă descriere a instituțiilor ce oferă instruirea

Universitatea de stat de științe aplicate din Klaipeda

Modulele de studiu de Licență în Asistență Medicală vor fi oferite de către Universitatea de stat de științe aplicate din Kaleipeda. Deasemenea, Universitatea de stat de științe aplicate din Kaleipeda utilizează formarea profesională a adulților și dispune de un Centru de Asistență responsabil cu Educația Medicală Continuă.

Ministerul Sănătății din Lituania

Ministerul Sănătății din Lituania este responsabil pentru programele de specializare în Asistență medicală dar și pentru cursurile de educație medicală continuă pentru asistenții medicali dar și pentru asistenții debutanți, organizate în programe universitare ce necesită aprobarea Ministerului Sănătății înainte de a fi implementate. Mare parte dintre aceste programe de specializare pentru asistenții medicali sunt deja oferite de către Universitatea de stat de științe aplicate din Kaleipeda.

CIPRU

Scurtă descriere a cercetării cu privire la Burnout (anexa 4)

Conform chestionarului RN4CAST în Cipru, (2016), profilul a 950 de asistenți medicali este prezentat ca fiind alcătuit din aproximativ (67%) femei, cu vârsta cuprinsă între 25-34 ani și cu studii universitare, în medie având 11 ani vechime. RN are în grijă, în medie 3,5-4 pacienți pe secție. Asistenții medicali susțin că lucrează mai multe ore decât sunt trecute în contract. Un mare procent nu sunt de acord cu oportunitățile oferite prin planul de dezvoltare al carierei propus (66%), iar (77%) nu sunt de acord cu procedurile prin care se iau decizii. Aceștia menționează că nu sunt suficienți asistenți medicali înregistrați pentru a oferi îngrijiri de calitate pacienților (67%). În total, mai bine de jumătate din populația țintă este satisfăcută cu job-ul pe care îl au (47%) sunt satisfăcuți moderat iar (9%) sunt satisfăcuți total). Specific în această cercetare, sindromul burnout este corelat cu vârsta și anii de experiență la asistenții medicali mai în vârstă și la asistenții cu mai mulți ani înregistrați pentru a putea raporta un nivel mai scăzut de epuizare profesională.

Într-un alt studiu condus de Raftopoulos et al.,(2012), un total de 1482 de asistenți medicali (80,4% erau femei) lucrând atât în sectorul privat cât și cel de stat, completând și returnând chestionare anonime ce includeau mai multe aspecte ale epuizării profesionale. Scala MBI, întrebări cu referire la stresul ocupațional și întrebări cu referire la oboseala pe care o resimt. Două treimi (65.1%) dintre asistenții medicali cred că job-ul lor este stresant, majoritatea dintre aceștia fiind femei (67.7%). (12,8%) dintre asistenți au întrunit criteriile Maslach pentru epuizarea profesională. Prevalența oboselii la aceștia a fost în proporție de (91.9%). Prevalența oboselii a fost mai mare la femei în proporție de (93%), decât la bărbați (87.5%) (p=0.003). Ca factor opus prevalenței epuizării profesionale, răspândirea oboselii nu era diferită în funcție de departamente (p=0.166) și între asistenții medicali cu statut marital diferit (p=0.553). Epuizarea profesională este asociată cu certitudine știind dacă asistenții medicali își consideră slujba stresantă, vârsta acestora, nivelul epuizării emoționale și depersonalizarea. A fost demonstrat

că oboseala poate fi considerată predictor al epuizării profesionale, dar influența este deja luată în considerare de epuizarea emoțională și depersonalizare.

Pe lângă acestea, un studiu corelațional descriptiv printre asistenții medicali ce lucrează în secțiile psihiatrice (N=256) angajați în spitale și comunități cu aplicații în sănătatea mintală din Cipru au arătat că scorul mediu (\pm SD) pentru epuizarea emoțională a fost 14.87(\pm 9.5), 6.53(\pm 5.3) pentru depersonalizare și 34.49(\pm 8.7) pentru realizările profesionale percepute conform Inventarului Burnout Maslach, toate acestea indicând niveluri moderate ale epuizării profesionale. Mai mult, a fost demonstrat că stresul legat de muncă poate fi asociat cu simptome psihiatrice la asistenții medicali ce lucrează în secții legate de sănătatea mintală, conducând la alterarea personalității (Karanikola & Papathanassoglou, 2013). Același studiu a relevat faptul că asistenții medicali din comunitatea celor care lucrează în secțiile de sănătate mintală par să prețuiască mai mult realizările profesionale mai mult decât bărbații ce lucrează în spitale (t-test, $p=0.003-0.0006$). Adițional, asistenții medicali ce lucrează în secțiile de sănătate mintală par să aibă niveluri mai ridicate de epuizare emoțională decât asistenții care lucrează în aceleași secții dar în spitale (t-test, $p=0.006$). Aceste descoperiri susțin intervențiile țintite/ țargetate în relație cu caracteristicile instituționale și organizaționale.

Conținutul curiculei cu privire la materiile relevante pentru burnout

CURSURI LEGATE DE STRES, BURNOUT, GREUTĂȚI ȘI PREVENȚIA ACESTORA					
PARTICIPANT	STUDII	MODULE	SUBIECT	ORE	ECTS
Universitatea Tehnologică din Cipru	Absolvenți de asistență medicală	Fundamentele Asistenței Medicale			
		Introducere în științele asistenței medicale	Teoria stresului și managementul acestuia	2	
		Problema multidimensională a demenței	Sarcina îngrijitorului	2	
		Sănătatea mintală în asistența medicală II	Istoricul teoretic al epuizării profesionale în asistența medicală.	4	
		Comunicarea în asistența medicală			
		Managementul asistenței medicale			
	Cursuri		Sarcina	2	

	pentru îngrijitorii persoanelor cu demență		îngrijitorului la domiciliu		
	Absolvenți de asistență medicală în specialitatea (Sănătate Mintală)	Implicații în sănătatea mintală a asistenței medicale II	Istoricul teoretic al epuizării profesionale în asistența medicală.	4	
	Masterate				
	Sănătatea mintală	Împuternicirea & Comunicarea in Asistența Medicală	Introducere în strategiile de management al stresului pentru întărirea asistentului medical.	6	
	Asistență medicală comunitară				
	Terapie intensivă				
Ministerul Sănătății din Cipru	Cursuri de educație medicală continuă				

Scurtă descriere a instituțiilor ce oferă instruirea

Universitatea de tehnologie din Cipru

Universitatea de tehnologie din Cipru a fost fondată în 2003 în Limassol. Departamentele au obiectivul de a oferi educație tehnologică, și profesională studenților la un nivel înalt, să producă cercetări de calitate ce vor transcende limitele dintre cercetarea aplicată și cea simplă, să rețină o poziție importantă ca partener într-un cadru European și să atragă fonduri pentru cercetare pentru a promova cooperarea Universitară cu industria locală și sectorul economic,

participând în efortul național de inovare constantă și îmbunătățire a produselor și serviciilor.

Programul Departamentului de Asistență Medicală a fost creat pentru a se alinia la cerințele profesionale relevante ce conduc la înregistrarea asistenților medicali conform legislației relevante.

ITALIA

Scurtă descriere a cercetării cu privire la Burnout (anexa 5)

În Italia există o lipsă acută de asistenți medicali, cu 5,4 asistenți medicali la fiecare 1000 de oameni conform raportului OECD. Salariile scăzute, oportunitățile de formare puține și scumpe, orele de lucru inconveniente sunt câțiva factori ce influențează decizia unei pensionări premature a asistenților medicali italieni. Mai mult, necesarul de îngrijiri este adesea îndeplinit de către asistenții medicali imigranți ce lucrează în condiții mult mai precare în comparație cu asistenții medicali din Italia (Raportul Proiectului Burnout, 2014).

Satisfacția la locul de muncă este asociată cu epuizarea profesională. Cu cât este mai mare satisfacția la locul de muncă, cu atât este mai puțin probabil să apară epuizarea profesională conform lui Renzi et al (2005) și Violante et al (2009). Factorii ce influențează epuizarea profesională pot fi cazuri acute, niveluri înalte de anxietate, utilizarea drogurilor pentru problemele mentale și fiind asistenți medicali imigranți dintr-o țară extracomunitară. Interesant este că epuizarea emoțională este frecvent rezultată printre asistenții medicali de peste 40 de ani cu peste 15 ani de experiență în asistența medicală (Renzi, et al, 2005). Nivelul epuizării emoționale al asistenților medicali ce lucrează în secțiile spitalelor generale, este mai mare în comparație cu spitalele specializate precum clinicile dermatologice Renzi, et al, (2005). Într-un grup țintă de 329 de doctori și asistenți medicali ce lucrează cu pacienți purtători ai virusului HIV, epuizarea profesională a fost corelată cu tipul de management aplicat, depresie și anxietate. Eliberarea emoțională și depresia prezic nivelurile înalte ale epuizării profesionale și depersonalizarea. (Dorz, et al, 2004).

Cercetările realizate printre asistenții medicali italieni din centrele de dializă și unitățile de afereză arată niveluri scăzute spre medii ale epuizării profesionale. (Argentero et al., 2008; Klersy et al., 2007; Tremolada et al., 2015). Pe de altă parte, niveluri medii spre ridicate ale epuizării profesionale au fost identificate și la asistenții medicali ce lucrează în secțiile de oncologie, excepție făcând unitățile pediatrie oncologice, unde personalul medical raportează un nivel mediu spre scăzut al epuizării profesionale (Italia et al, 2008). Mai specific, conform unor studii realizate de către Quattrin et al., (2006) , 35% dintre asistenții medicali care lucrează în secțiile oncologice au raportat niveluri ridicate de epuizare emoțională, 17% niveluri ridicate ale depersonalizării și 11% reușite personale.

Acesta este și cazul altor studii realizate de către Violante, et al (2009) and Tabolli, et al (2006) cu privire la epuizarea emoțională ce se regăsea în proporție de 28% , respectiv 38%.

Cercetări cu privire la Burnout și îngrijitori la domiciliu imigranți ce lucrează în Italia.

Există puține date oferite cu privire la îngrijitorii italieni, la nivelul epuizării profesionale resimțit de aceștia dar și față de strategiile de management al acesteia. Conform unui raport a îngrijitorilor migranți la domiciliu din Italia, realizat de către Di Santo & Ceruzzi, (2010) în regiunea Liguria, în proiectul “Lavoro doc. Buone prassi nel lavoro di cura” au fost promovate: evaluarea abilităților îngrijitorilor la domiciliu migranți cu privire la: abilitățile necesare când oferi îngrijiri la domiciliu (drepturi și obligații, contractul, persoanele implicate în îngrijire, abilități lingvistice și servicii disponibile), abilități tehnico-profesionale (probleme de mobilitate, cum să administreze birocrăția, managementul activităților cotidiene în special pentru persoanele ce necesită dietă, igienă, colaborarea cu personalul medical).

Nu în cele din urmă, îngrijitorii la domiciliu au fost evaluați pe o scală multi-dimensională ce includea abilități interpersonale, de comunicare, de adaptabilitate, câștigarea încrederii, intimitate și menținerea distanței profesionale, managementul urgențelor și combinarea abilităților personale și profesionale.

Calificările și cursurile de instruire pentru infirmierii migranți sunt oferite de către un număr de regiuni din Italia (Di Santo & Ceruzzi, 2010):

<i>Region</i>	<i>Hours of training</i>	<i>Title/certification</i>	<i>Credits for OSS (1)</i>	<i>Laws</i>
Abruzzo	400	Qualification		DGR 04-05-2009, NR 207
Campania	120	Certified competences		DGR 2843/2003
Emilia Romagna	120	Certified competences	x	DGR 924/2003
Friuli Venezia Giulia	200	Certified competences	x	LR 28-52 del 1 ottobre 2004 DGR 1232 dd. 14/05/2004
Lazio	120 300	Certified competences Qualification		DGR 31 luglio 2007
Liguria	200	Certified competences	x	DGR 287/2006
Marche	100	Certified competences		DGR 118/2009
Piemonte	200	Certified competences	x	DGR n. 46 – 5662 del 25 marzo 2002
Toscana	300	Qualification	x	DD 7/197 del 18/12/2002
Sardegna	200	Certified competences		DGR N. 45/24 DEL 7.11.2006 Prot. N.5422 Cagliari, 04.07.2007

Source: elaboration of Studio Come srl on the basis of regional laws. Note: (1) Operatore socio-sanitario (Health and social care assistant). Not all Regions recognize credits of their courses for becoming an OSS.

Conținutul curiculei cu privire la materiile relevante pentru burnout

Conform decretului 119/2009 disciplinele legate de studiile universitare în sănătate din Italia, nu include nici un modul compulsatoriu cu privire la sindromul burnout sau alte subiecte legate de acesta. Ca și consecință, fiecare universitate are disponibilitatea de a include orice modul consideră conform. În tabelul de dedesubt, sunt doar două exemple expuse, ale Universității din Modena și a Universității din Florența.

Referitor la îngrijitorii la domiciliu și la asistenții medicali, acesta nu include nici un modul legat de burnout în curiculă: nici pentru asistenți medicali (vezi acordul regiunilor statale 22/2/2011 cu privire la curricula și profilul profesional al asistentului medical) și nici pentru îngrijitori la domiciliu (al căror profil este reglementat doar de câteva Regiuni din Italia) astfel, fiecare furnizor de educație vocațională este liber să includă orice subiect în programul de training. Pentru acest motiv, doar un exemplu este expus.

PARTICIPANT	STUDII	MODULE	SUBIECT	ORE	ECTS
ANS	Cursuri pentru îngrijitorii la domiciliu	Comunicare	Sarcina îngrijitorului	2	
Universitatea Modena și Reggio Emilia	Asistență Medicală	Psihologie generală 2: Asistență medicală comunitară și de familie	Sindromul Burnout pentru personalul medical și sarcina îngrijitorului	2	
Universitatea din Florența	Asistență Medicală	Relația de ajutorare	Sindromul burnout	1,5	

Scurtă descriere a instituțiilor ce oferă instruirea

Universități – asistență medicală

Este un program de licență, cu o durată de 3 ani (180 Credite).

Gradul programului în asistența medicală este destinat personalului medical responsabil de oferirea serviciilor medicale în contextul comunitar. Studenții vor primi prin pregătire în următoarele domenii: clinic; îngrijirea pacientului; strategii de comunicare; ghidarea pacientului. Oportunitățile de carieră variază de la asistent medical în educație pentru sănătate și profilaxie până la a preda cercetare.

Conținutul cursului: Formarea asistenților medicali profesioniști include studiu teoretic cât și aplicații clinice și practice (internship). Cursurile de bază ale programului se referă la asistența medicală, mai precis un studiu despre cum să răspună la necesitățile pacientului ce suferă de probleme medicale specifice. Programul combină lecțiile tradiționale cu o abordare inovativă bazată pe activități interactive și munca în grupuri mici. Internship-urile au loc în facilități locale

publice sau private sub supravegherea îndrumătorilor și îndrumătorilor ce au organizat internship-ul. Înainte de acest internship, studenții vor fi instruiți în laboratoare aplicative cu manechine și alte ajutoare instrucționale, simulând asistența medicală și pacticile acestora în lectură.

Anziani e non solo

ANS este un ONG ce susține învățarea formală și informală prin training-uri, cercetări bazate pe dovezi și susținerea serviciilor comunitare.

Cursurile pentru îngrijitorii la domiciliu ca formare vocațională au o durată de 52 de ore și vizează abilități de bază și cunoștințe necesare persoanelor ce activează în acest domeniu cu persoanele vârstnice. „Este important să menționăm: nu este o calificare compulsatorie, în Italia nu este necesară o denumire anume pentru a fi angajat în privat de către o persoană”

Formarea oferită este practică și acoperă subiectele primare ale îngrijirii geriatrice: nutriție, asistență medicală, îngrijirea locuinței, primul ajutor, etc. Există un modul despre comunicare unde este introdus și conceptul de epuizare profesională.

CONCLUZII

Exerciții comparative ale sistemelor educaționale cu privire la sindromul burnout și abilitățile apropiate acestuia:

Acest scurt exercițiu comparativ a ajutat în înțelegerea diferitelor nevoi ale asociațiilor partenere și a diferențelor din sistemul educațional. Din curricula partenerilor de mai sus, reiese destul de clar că sistemele educaționale variază destul de mult în ceea ce privește tratarea problemei cu privire la sindromul burnout.

În cazul Poloniei, Lituaniei și Ciprului, la nivel universitar, studenții capătă informația cu privire la diferitele abilități necesare în management-ul epuizării profesionale incluzând module precum:

- Studii sociale/ psihologie
- Patologie și managementul stresului
- Educație pentru sănătate
- Științe în domeniul îngrijirii
- Științe în îngrijirile de specialitate
- Fundamentele asistenței medicale
- Problema multidimensională a demenței
- Sănătatea mintală în asistența medicală
- Comunicarea în asistența medicală
- Managementul asistenței medicale

Mai specific, în Polonia, 38 de ore sunt utilizate în abilități necesare managementului epuizării profesionale utilizând subiecte precum: psihologia, filosofia și etica în asistența medicală, comunicare, fundamentele asistenței medicale, promovarea sănătății și îngrijirilor paliative.

În Cipru, mai mult de 14 ore sunt alocate subiectelor precum: teoria stresului și management-ul acestuia, sarcina îngrijitorului, teoria sindromului burnout, comunicarea, managementul asistenței medicale și teoria sindromului burnout în sănătatea mintală.

În Lituania, epuizării profesionale îi sunt alocate 44 de ore incluzând subiecte precum stresul ocupațional și managementul acestuia, managementul epuizării profesionale în asistența medicală terapeutică și geriatrică, terapia intensivă și urgențele, sănătatea mintală și îngrijirile paliative/ oncologice, epuizarea profesională în asistența medicală comunitară, factori stresori în chirurgie, în terapie inensivă, urgențe și asistența medicală psihologică, în asistența medicală psihologică și în îngrijiri paliative/oncologice, sarcinile îngrijitorului.

În România și Italia, cu privire la instituțiile specifice raportate, câteva ore sunt devotate instruirii asistenților medicali cu privire la epuizarea profesională.

În țări diferite, întâlnim diferențe în ceea ce privesc sistemele educaționale. Spre exemplu, în România, întâlnim școli postliceale ce au în curiculă strategii de instruire cu privire la epuizarea

profesională.

Mai mult, în Cipru și Lituania, Ministerul sănătății oferă cursuri de educație medicală continuă.

În Lituania, întâlnim, subiecte cu privire la sindromul burnout ce sunt acoperite de specializările în asistența medicală comunitară, în anestezie și terapie intensivă, sănătate mintală, în chirurgie și urgențe. Adicional, există formare și pentru adulți și centre speciale, supravegheate de către Ministerul sănătății ce oferă 3 module relative: epuizarea profesională în asistența medicală, îngrijirea de urgență și asistenții medicali.

De asemenea, în Italia, asociația Anziani e non solo organizează formări și oferă calificări pentru îngrijitorii la domiciliu, ce sunt de obicei responsabili pentru persoanele cu o sănătate fragilă la domiciliul acestora și de obicei nu au o pregătire de specialitate. Acest program a fost inclus în timp ce ANS se va concentra pe domeniul specific al cadrului proiectului JOBIS Erasmus+ .În mare, este o lipsă a programelor de formare împotriva sindromului burnout pentru populație și numai în ultimii 5 ani, cercetătorii și-au întreprins atenția către managementul epuizării profesionale și a formării necesare îngrijitorilor la domiciliu.

În majoritatea consorțiului, țările oferă puține informații și nu există foarte multe metode de formare cu privire la sindromul burnout, sau condiții propice de lucru pentru îngrijitorii la domiciliu. În 2011, convenția ILO cu privire la Munca decentă pentru îngrijitorii la domiciliu promovează drepturile îngrijitorilor de pe tot globul și încearcă să atragă atenția la nevoile aceluia job, lucru adesea uitat de către codul muncii și de obicei plătit mai puțin decât ar trebui, subevaluat, nerecunoscut, neprotejat. Spre exemplu, în Cipru există un mare procent de îngrijitori la domiciliu din țări care nu aparțin UE, dar sunt excluși frecvent din asigurările de viață sau sociale și nu există nici o intenție pentru a schimba acest lucru. Doar în 2014, 20303 persoane din alte țări s-au înregistrat ca îngrijitori la domiciliu în Cipru, venind mare parte din Filipine, Vietnam, Sir Lanka și India. Politica din Cipru cu referire la imigrări poate fi caracterizată de către angajator ca fiind condusă de sponsorizări. Nu există informații cu privire la abilitățile și condițiile de muncă ale îngrijitorilor (Pavlou, 2016).

În concluzie, există o nevoie de a dezvolta module adaptate nevoilor pentru fiecare din parteneri, instituții, luând în considerare că cercetările realizate din acest domeniu specific este de asemenea reprezentat de către prevalența sindromului burnout relevant din datele cazurilor disponibile.

- Argentero, P., Dell'Olivo, B., & Ferretti, M. S. (2008). Staff Burnout and Patient Satisfaction With the Quality of Dialysis Care. *American Journal of Kidney Diseases*, 51(1), 80–92.
<http://doi.org/10.1053/j.ajkd.2007.09.011>
- Bria, M. (2013). Teză de doctorat : Sindromul burnout în rândul personalului medical.
- Bria, M., Băban, A., Andreica, S., & Dumitrașcu, D. L. (2013). Burnout and Turnover Intentions Among Romanian Ambulance Personnel. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 84(0), 801–805.
<http://doi.org/http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.650>
- Bria, M., Rațiu, L., Băban, A., & Dumitrașcu, D. L. (2011). Sindromul epuizării profesionale la personalul medical, 84(1), 15–19.
- Burnout project Report. (2014). *Handbook on prevention of burn-out and control: Learn to prevent and deal with burnout effect*. Retrieved from http://www.burnoutproject.net/wp-content/uploads/2014/Hand_prev_burnout_control.pdf
- Camerino, D., PM, C., BIJ, V. der H., Estryng-Behar, M., Consonni, D., Gould, D., & HM, H. (2006). Low-perceived work ability, ageing and intention to leave nursing: a comparison among 10 European countries., 56(5 OP- Journal of Advanced Nursing (J ADV NURS), Dec2006; 56(5): 542-552. (11p)), 542.
<http://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2006.04046.x>
- Castagnone, E., Salis, E., & Premazzi, V. (2013). Promoting Intergration for Migrant Domestic Workers in Italy. *International Migration Papers No.115*, (115). Retrieved from http://www.romaintercultura.it/userfiles/Fieri_Domestic Workers_italy_2013.pdf
- Di Santo, P., & Ceruzzi, F. (2010). Migrant care workers in Italy: A case study, (223037), 1–39.
- Dorz, S., Novara, C., Sica, C., & Sanavio, E. (2004). La sindrome del burnout in operatori sanitari a contatto con malati di AIDS: Variabili predittive. *Giornale Italiano Di Medicina Del Lavoro Ed Ergonomia*, 26(2), 114–118.
- Efthymiou, A., Zoi, P., Andrianaki, A., Toptchiyska, D., Boccaletti, L. Sakka, P. (2011). SET CARE : Self-study E-learning Tool for the Social Home-care Sector TARGET POPULATION, 1–13.
- Endriulaitienė, A., Markšaitytė, R., Žardeckaitė-Matulaitienė, K., Pranckevičienė, A., Tillman, D. R., & Hof, D. D. (2016). Burnout and Stigma of Seeking Help in Lithuanian Mental Health Care Professionals. *European*

Proceedings of Social and Behavioural Sciences. <http://doi.org/10.15405/epsbs.2016.07.02.25>

- Eurofamcare. (2006). Services for Supporting Family Carers of Elderly People in Europe: Characteristics, Coverage and Usage, (February), 41. Retrieved from http://www.uke.de/extern/eurofamcare/documents/deliverables/teusure_web_080215.pdf
- Fedyuk, O., & Bartha, A. (2014). *MIGRANT DOMESTIC CARE WORKERS : STATE AND MARKET - BASED POLICY MIX AND VIOLETTA Z ENTAI NEUJOBS W ORKING P APER D 13 . 2 J ANUARY 2014*.
- Galdikiene, N., Asikainen, P., Balciunas, S., & Suominen, T. (2016). Experienced stress among nursing teams in primary health care. *Clinical Nursing Studies*, 4(1), 81–90. <http://doi.org/10.5430/cns.v4n1p81>
- Galdikiene, N., Asikainen, P., Balčiunas, S., & Suominen, T. (2014). Do nurses feel stressed? A perspective from primary health care. *Nursing and Health Sciences*, 16(3), 327–334. <http://doi.org/10.1111/nhs.12108>
- Gerikienė, V., & Kraponavičiūtė, L. (2014). Slaugytojų ir pasitenkinimo profesiniais veiksniais sąsajos su profesinio perdegimo sindromo komponentais. *PROFESINĖS STUDIJOS: Teorija Ir Praktika*, 14–20.
- Glumbakaitė, E., Kalibatas, J., Kanapeckienė, V., & Mikutienė, D. (2007). Pirminės sveikatos priežiūros centruose dirbančių slaugytojų streso ir psichologinių reikalavimų darbe sąsajos su streso pasekmėmis, 8(1), 31–38.
- Humphries, N., Morgan, K., Conry, M. C., McGowan, Y., Montgomery, A., & McGee, H. (2014). Quality of care and health professional burnout: narrative literature review., 27(4 OP-International Journal of Health Care Quality Assurance (09526862) (INT J HEALTH CARE QUAL ASSUR (09526862)), 2014; 27(4): 293-307. (15p)), 293. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=rzh&AN=107868962>
- Jonikienė, G., & Grigaliūnienė, V. (2013). *SLAUGA-Mokslas Ir Praktika* (Vol. 3).
- Karanikola, M. N. K., & Papathanassoglou, E. E. D. (2013). Exploration of the Burnout Syndrome Occurrence Among Mental Health Nurses in Cyprus, 27(6 OP-In Archives of Psychiatric Nursing December 2013 27(6):319-326), 319. <http://doi.org/10.1016/j.apnu.2013.08.004>
- Karanikola, M., Papathanassoglou, E., Giannakopoulou, M., & Koutroubas, A. (2007). Pilot exploration of the association between self-esteem and professional satisfaction in Hellenic hospital nurses. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=mdc&AN=17207011&site=eds-live>

- Ketelaar, S., Nieuwenhuijsen, K., Frings-Dresen, M., & Sluiter, J. (2015). Exploring novice nurses' needs regarding their work-related health: a qualitative study., 88(7 OP-International Archives of Occupational & Environmental Health. Oct2015, Vol. 88 Issue 7, p953-962. 10p. 4 Charts.), 953.
<http://doi.org/10.1007/s00420-015-1022-5>
- Klersy, C., Callegari, A., Martinelli, V., Vizzardi, V., Navino, C., Malberti, F., ... Dell'Olivo, B. (2007). Burnout in health care providers of dialysis service in Northern Italy - A multicentre study. *Nephrology Dialysis Transplantation*, 22(8), 2283–2290. <http://doi.org/10.1093/ndt/gfm111>
- Lewandowska, A., & Litwin, B. (2009). BURNOUT AS AN OCCUPATIONAL RISK FOR NURSES, 86–89.
- Malinauskienė, V., Leišytė, P., Malinauskas, R., & Malinauskienė, V. (2009). Psychosocial job characteristics, social support, and sense of coherence as determinants of mental health among nurses. *Medicina (Kaunas)*, 45(11).
- Maslach, C., WB, S., & MP, L. (2001). Job burnout. Retrieved from
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=mdc&AN=11148311&site=eds-live>
- Menegatti, E. (2009). *GLOBAL ACTION PROGRAMME ON MIGRANT DOMESTIC WORKERS AND THEIR FAMILIES Migrant Domestic Workers: Promoting Occupational Safety and Health*.
- Numminen, O., Laine, T., Isoaho, H., Hupli, M., Leino-Kilpi, H., & Meretoja, R. (2014). Do educational outcomes correspond with the requirements of nursing practice: educators' and managers' assessments of novice nurses' professional competence., 28(4 OP-Scandinavian Journal of Caring Sciences. Dec2014, Vol. 28 Issue 4, p812-821. 10p. 1 Chart, 2 Graphs.), 812. Retrieved from
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=pbh&AN=99516762>
- Popa, F., Arafat, R., Purcărea, V. L., Lală, A., Popa-Velea, O., & Bobirnac, G. (2010). Occupational burnout levels in emergency medicine--a stage 2 nationwide study and analysis. *Journal of Medicine and Life*, 3(4), 449–453.
- Ptaszek, G., & Graf, L. (2014). Wypalenie zawodowe pielęgniarek. *Specialist Nursing*, 1(4), 180–183.
- Quattrin, R., Zanini, A., Nascig, E., Annunziata, M., Calligaris, L., & Brusaferrro, S. (2006). Level of burnout among nurses working in oncology in an Italian region. *Oncology Nursing Forum*, 33(4), 815–820.
<http://doi.org/10.1188/06.ONF.815-820>

- Raftopoulos, V., Charalambous, A., & TaliasMichael. (2012). The factors associated with the burnout syndrome and fatigue in Cypriot nurses: a census report, 12(1 OP-BMC Public Health, Vol 12, Iss 1, p 457 (2012)), 457. <http://doi.org/10.1186/1471-2458-12-457>
- Renzi, C., Tabolli, S., Ianni, A., Di Pietro, C., & Puddu, P. (2005). Burnout and job satisfaction comparing healthcare staff of a dermatological hospital and a general hospital. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*, 19(2), 153–157. <http://doi.org/10.1111/j.1468-3083.2005.01029.x>
- RN4CAST SURVEY IN CYPRUS. (2016), (June).
- Rusu, D., & Ghica, C. (2016). Articole originale SINDROMUL BURN OUT - SEMNALUL NECESITĂȚII UNEI SCHIMBĂRI DE PARADIGMĂ, (1).
- Ștefenel, D., & Ștef, L. (1999). SATISFAȚIA PROFESIONALĂ ȘI SINDROMUL BURNOUT LA PERSONALUL MEDICAL : O ABORDARE CALITATIVĂ.
- Suzuki, E., Itomine, I., Saito, M., Katsuki, T., & Sato, C. (2008). Factors affecting the turnover of novice nurses at university hospitals: a two year longitudinal study. <http://doi.org/10.1111/j.1742-7924.2008.00095.x>
- Suzuki, E., Tagaya, A., Ota, K., Nagasawa, Y., Matsuura, R., & Sato, C. (2010). Factors affecting turnover of Japanese novice nurses in university hospitals in early and later periods of employment., 18(2 OP-Journal of Nursing Management (J NURS MANAGE), Mar2010; 18(2): 194-204. (11p)), 194. <http://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2010.01054.x>
- Tabolli, S., Ianni, A., Renzi, C., Di Pietro, C., & Puddu, P. (2006). Soddifazione lavorativa, burnout e stress del personale infermieristico: Indagine in due ospedali di Roma. *Giornale Italiano Di Medicina Del Lavoro Ed Ergonomia*, 28(1 SUPPL. 1), 49–52.
- Tei-Tominaga, M., & Miki, A. (2010). A Longitudinal Study of Factors Associated with Intentions to Leave among Newly Graduated Nurses in Eight Advanced Treatment Hospitals in Japan., 48(3 OP-Industrial Health 2010, Vol. 48 Issue 3, p305 12p.), 305. Retrieved from <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=s3h&AN=79964531>
- Tremolada, M., Schiavo, S., Tison, T., Sormano, E., Silvestro, G. De, Marson, P., & Pierelli, L. (2015). Stress, Burnout, and Job Satisfaction in 470 Health Professionals in 98 Apheresis Units in Italy: A SIdEM Collaborative Study. *Journal of Clinical ...*, 28(April 2013), 349–355. <http://doi.org/10.1002/jca>

van Mol, M., Kompanje, E., Benoit, D., Bakker, J., & Nijkamp, M. (2015). The Prevalence of Compassion Fatigue and Burnout among Healthcare Professionals in Intensive Care Units: A Systematic Review.

<http://doi.org/10.1371/journal.pone.0136955>

Violante, S., Benso, R. G., Gerbaudo, L., & Violante, B. (2009). Correlazione tra soddisfazione lavorativa e fattori di stress, burnout e benessere psicosociale tra infermieri che lavorano in differenti ambiti sanitari. *Giornale Italiano Di Medicina Del Lavoro Ed Ergonomia*, 31(1 SUPPL. A), 36–44.

ZILAITIENĖ, B., POĖKIENĖ, G., RAZBADAUSKAS, A., ISTOMINA, N., & ZILIUKAS, G. (2010). Klaipėdos slaugytojų „perdegimo“ sindromas, (5), 3568–3584.

Hatcher S, Spence-Laschinger HK. Staff nurses' perceptions of job empowerment and level of burnout: A test of Kanter's theory of structural power in organizations. *Canadian Journal of Nursing Administration*. 1996; 9(2):74-94.

ANEXA 1

ROMÂNIA – REZULTATELE CERCETĂRII

AUTORI	STUDIU	GRUP ȚINTĂ	DESIGN	REZULTATE	DETALIILE PUBLICĂRII
Bria ,M., Ratiu, L., Baban, A, Dumitrascu, D.L., 2011	Epuizarea profesională la Asistenți medicali, rezidenți și doctori.	Asistenți medicali, rezidenți și doctori	Maslach Burnout Inventory and Areas of Work-Life Survey	Datele au arătat că 14.6% dintre participanții la studiu sufereau simptome evidente ale sindromului burnoutm ă n timp ce la 47.8% exista riscul de a dezvolta sindromul. Mai mult, există o corelație între experiența profesională(timpul în care crează metode adaptative) și riscul de a dezvolta burnout.	Articol realizat de către Bria, Lucia Ratiu and Adriana Baban de la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de psihologie și științe ale educației din Cluj și Dan Dumitrascu de la Universitatea de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu publicat în Clujul Medical 2011 Vol. 84 - Supliment nr. 1
Stoika, M & Mihai, A,	Studiu comparatic în ceea ce privește nivelul epuzării profesionale la Doctori și Asistenți medicali.	Doctori și asistenți medicali;	Maslach Burnout inventory	Rezultatele arată că există o diferență semnificativă între doctori și asistenți medicali, asistenții medicali fiind mai epuizați din punct de vedere emoțional și suferă din cazua depersonalizării mai mult decât doctorii.	Articol realizat de Mihaela Stoica, Prof. asociat, PhD, "Dimitrie Cantemir" Universitatea din Tîrgu-Mureș și Adriana Mihai, Professor asociat, PhD, Universitatea de medicină și farmacie, Tîrgu-Mureș, publicat în Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Section – Psychology

					and Sociology
Rusu, D., Ghica, C., 2016	Sindromul burnout – mecanism de declanșare a unei schimbări de paradigmă.	Asistenți medicali ce lucrează într-un mediu stresant;(chirurgie, terapie intensivă)	COPE Survey, Maslach Burnout Inventory	Rezultatele arată că asistenții medicali cu personalități de tip A sunt mai vulnerabile în dezvoltarea epuizării profesionale.	Lucrare științifică Medical journal of Bucovina, vol.II, no. I, 2016 Dan Rusu, Camelia Ghica from Municipal Hospital „Sfinții Doctori Cosma și Damian” Rădăuți;
Bria, M. 2013	Sindromul burnout la personalul medical.	Personal medical	Maslach Burnout inventory	Rezultatele arată că epuizarea profesională se divide în 4 categorii: socială, demografică, psihosocială, ocupațională și organizațională. Aceasta afectează asistenții medicali din România în funcție de vârstă, experiența profesională, rolul pe care îl au acasă sau la serviciu.	Articol realizat de Maria Bria, fiind teza sa de doctorat la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de psihologie și științe ale educației
Stefenel, D & Stef, L., 2009	Satisfacția profesională și sindromul burnout la personalul medical: o abordare calitativă	Personal medical	MBI-HSS, Maslach Burnout Inventory-Human Survey	Datele arată că satisfacția ridicată la locul de muncă reduce riscul apariției epuizării profesionale, cele mai afectate de acesta fiind asistenții medicali debutanți fără experiență de muncă.	Articol realizat de Delia Stefenel PhD la Facultatea de sociologie și asistență socială, Universitatea din Bucharest și Laura Stef de la Universitatea “Lucian Blaga” din Sibiu, publicat în AMT,

					vol II, no. 2, 2009, page. 19;
Bria, M., Baban, A., Andreira, S., 2012	Epuizarea profesională și intenția de schimbare la cadrele medicale din serviciul de ambulanță.	Personal medical din cadrul serviciului de ambulanță.	Maslach Burnout Inventory-General Scale	Datele arată că există un tipar al epuzării profesionale compus din mici niveluri ale epuzării și niveluri foarte ridicate ale cinismului. Volumul foarte mare de muncă, combinat cu resursele insuficiente sunt factori predictivi ai epuzării profesionale.	Articol realizat de Maria Bria, Adriana Baban și Sorin Andreica, la Universitatea Babeș-Bolyai și Dan Dumitrascu de la Universitatea de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu publicată la - 3rd World Conference on Psychology, Counselling and Guidance;
Popa, F., Arafat, R., Purcarea, V.L., Lala, A., Popa-Velea, O., Bobirnac, G,2010	Sindromul burnout ocupațional în medicina de urgență – un studiu și o analiză națională de stadiul 2	Departamentele de urgențe și îngrijiri de urgență	The Maslach Burnout Inventory – Human Services Survey MBI-HSS	Rezultatele demonstrează că genul, vârsta, statusul marital nu sunt corelate cu epuizarea profesională, în timp ce experiența de muncă este un predictor foarte bun al sindromului burnout.	Articol *"Carol Davila" Universitatea de Medicină and Farmacie și Ministerul Sănătății din România , publicat în Journal of Medicine and Life Vol. 3, No.4, October-December 2010, pp.449-453

ANEXA 2

POLONIA - REZULTATELE CERCETĂRII

AUTORI	STUDIU	GRUP ȚINTĂ	DESIGN	REZULTATE	DETALIILE PUBLICĂRII
Lewandowska, A., Litwin, B. 2009	Burnout-ul un risc occupational pentru asistenții medicali	100 asistenți medicali din cartierul Podkarpackie (spital)	Chestionar	<p>Anexa 1</p> <p>Anexa 2</p> <p>Mai mult de jumătate dintre asistenții medicali care au răspuns la chestionar (56%) au declarat că au ales acest tip de muncă pentru a-l ajuta pe ceilalți în timp de pentru 15% prioritar este prestigiul profesiei. Conform a 80% dintre respondent, lipsa respectului față de asistenții medicali reprezintă cel mai stresant factor la locul de muncă. Acesta este urmat de plângeri de la pacienți și familiile acestora, (71%), pacienți sub influența alcoolului (44%), ritmul alert de muncă (27%). 39% dintre asistenții medicali s-au auto-diagnosticat cu sindromul burnout, în timp ce 35% consideră că riscă să dezvolte epuizarea profesională.</p>	annales academiae medicae stetinensis roczniki pomorskiej akademii medycznej w szczecinie 2009, 55, 3, 86–89
Ptaszek, G., Stolecka, B., Graf, L., Sleziona, M.,	Burnout-ul la asistenții medicali	120 asistenți medicali din cartieru Śląsk (spital)	Copenhagen Burnout Inventory (CBI)	<p>Annex 3</p> <p>Annex 4</p> <p>Mare parte din asistenții medicali sunt conștienți de riscul</p>	Specialist Nursing, March 2014 no 1(4)

			<p>epuizării profesionale și majoritatea dintre aceștia sunt capabili să recunoască simptomele.</p> <p>Printre asistenții medicali ce au participat la cercetare, epuizarea profesională este recunoscută ca oboseală mentală, fizică sau chiar extenuare. Câteodată apare.</p> <p>Oboseala fizică, mentală și epuizarea pe care o resimt asistenții medicali în timpul realizării atribuțiilor, este recunoscută ca fiind burnout profesional și rareori apare. Majoritatea grupului țintă aproape niciodată nu a avut parte de această extenuare, doar unii dintre respondenți au suferit de aceasta într-o măsură mai mare, lucru ce dovedea existența epuizării profesionale.</p> <p>Sindromul burnout în relația cu pacienții: mare parte dintre asistenții medicali sunt câteodată oboseți de slujbă cu pacienții și se întreabă adesea dacă vor putea să își realizeze slujba în viitor. Mare parte din respondenți consideră că munca lor cu pacienții este dificilă (într-o foarte mare măsură) dar și puțin frustrantă.</p>	
--	--	--	---	--

<p>Renn-Żurek A., Tokarski Z., Wydawnictwo AHE Łódź, 2016.</p>	<p>Stresul și epuizarea profesională la asistenții medicali- cum să recunoaștem și să îl prevenim.</p> <p>(Autor: Głowacka Agnieszka)</p>	<p>ARTICOLUL</p>	<p>Abstract: Promovarea sănătății mintale este una din atribuțiile asistentului medical. Din păcate asistenții medicali sunt adesea împovărați excesiv cu responsabilități și uită de sănătatea mintală. Astfel, problema stresului cronic și epuizării profesionale este una serioasă în acest grup ocupațional.</p> <p>În măsurarea nivelului de stres la asistenții medicali este important să deținem mijloacele informaționale cât mai acurate cu putință.</p> <p>Din fericire, există mai multe formule pentru a lupta cu problema.</p> <p>Progresul civilizației a crescut, ritmul vieții fiind unul tot mai rapid. Rezultatul se poate observa în administrarea stresului acut și cronic. Este practic iminent dar poate fi limitat. Sursa stresului, organizarea muncii, slaba calitate a companiilor de outsourcing dar și atribuțiile foarte complicate duc la încărcarea job-ului. Astfel, asistenții medicali se simt agitați și sub-apreciați. Întrebarea este: Cum pot lupta aceștia împotriva stresului?</p> <p>CEL MAI INTERESANT LUCRU DIN ANALIZA CERCETĂRILOR ÎN CEEA CE PRIVEȘTE SINDROMUL BURNOUT.</p>	
--	---	-------------------------	--	--

			<p>Studiile epidemiologice arată că 30% din personalul medical riscă să dezvolte stres profesional.</p> <p>Există o corelație pozitivă între gradul epuizării profesionale și numărul de locuri de muncă dar și o corelație negativă între numărul de ani la locul de muncă și sindromul epuizării profesionale.</p> <p>Sindromul burnout corelează pozitiv și cu stresul, dar și cu experiența stresului neavând atât de multe consecințe negative precum lipsa abilității de management al acestora.</p> <p>Când persoana nu are suficiente resurse pentru managerierea situației, există o consolidare a stresului ce afectează stresul ocupațional cronic. Astfel, acest tip de stres este văzut ca fiind principala sursă a epuizării profesionale</p> <p>Datele disponibile arată că epuizarea profesională ar trebui să fie văzută ca o problemă axiologică. Facilitează violarea valorilor etice și a regulilor legate de implementarea acestora la locul de muncă. Poate conduce și la pierderea competenței morale. Sindromul burnout poate astfel să fie cauza conflictelor etice, pe care asistentul medical nu le poate rezolva.</p> <p>Este important să reacționăm simptomelor din timp când acestea sunt identificate. Ex: oboseală prelungită și generalizată, tulburări de apetit și somn, alcool, droguri, cafea, amfetamine, abuz de tutun. În sfera emoțională regăsim nesiguranță, goliciune, lipsa țelurilor, stimă de sine</p>	
--	--	--	--	--

			<p>scăzută, evitarea situațiilor dificile.</p> <p>Conștientizarea și cunoștințele despre sindromul burnout ar trebui predate studenților la asistență medicală și celorlalte cadre medicale.</p>	
--	--	--	--	--

ANEXA 3

LITUANIA- REZULTATELE CERCETĂRII

AUTORI	STUDIU	GRUP ȚINTĂ	DESIGN	REZULTATE	DETAIIILE PUBLICĂRII
<p>Vimantaite R. & Šeškevičius A. 2006</p>	<p>Sindromul burnout la asistenții medicali ce lucrează în centrele de chirurgie cardiacă din Lituania.</p>	<p>Asistenții medicali din unitățile de chirurgie cardiologică(GPN, Anestezie și terapie intensivă, chirurgie)</p>	<p>Studiu descriptiv, chestionare ne-standardizate create conform Maslach burnout inventory adaptat populației Lituaniene, culturii sănătății sistemului.</p>	<p>Studiul a relevat că 72.8% din asistenții medicali au atribuții ce exced norma de muncă.</p> <p>Mai mulți respondenți (84.4%) au scos în evidență stresul emoțional, subaprecierea, salariul scăzut.</p> <p>Trei pătrimi din asistenții medicali (75%) au indicat că au simțit oboseală fizică după muncă. Mai mult de jumătate dintre asistenții medicali (67%) au resimțit oboseală generalizată, 63.3% au menționat dureri de picioare după muncă și 32.2% dureri acute de cap.</p> <p>Oboseala psihică a fost identificată de către specialiști în proporție de 86,1%. Principalele cauze psihologice ale stresului sunt următoarele: comunicarea cu doctorii în 57% din cazuri, comunicarea cu rudele pacientului 52% din cazuri, comunicarea cu administrația</p>	<p>Vimantaite R. & Šeškevičius A. 2006. Sindromul epuizării profesionale la asistenții medicali care lucrează în Lituania în secțiile de chirurgie cardiologică. Medicina, 42(7), 600-605.</p>

				în 49% din cazuri și comunicarea cu pacienții în 40% din cazuri.	
Glumbakaitė E., Kalibatas J., Kanapeckienė V., Mikutienė D., 2007	Conexiuni cu secvențe de stres și nevoile psihologice ale asistenților medicali care lucrează în centrele primare de îngrijire.	1095 de asistenți medicali ce lucrează în centrele de sănătate din Lituania	Un studiu cantitativ ce utilizează Scala stresului asistenților medicali (Grey-Toft, 1981), adaptată după Maslach Inventory (1981)	Studiul a arătat că intensitatea stresului exprimat ca fiind sindromul burnout ($r = 0.49$; $p < 0.001$), emoțional ($r = 0.45$; $p < 0.001$), depresie ($r = 0.44$; $p < 0.001$) și simptome psihosomatice ($r = 0.33$; $p < 0.001$). Volumul de muncă este adesea exprimat prin: Sindromul burnout ($r = 0.47$; $p < 0.001$), emoțional ($r = 0.39$; $p < 0.001$) și simptome ale depresiei ($r = 0.37$; $p < 0.001$)	Glumbakaitė E., Kalibatas J., Kanapeckienė V., Mikutienė D., 2007. Conexiuni cu secvențe de stres și nevoile psihologice ale asistenților medicali care lucrează în centrele primare de îngrijire. Gerontologija 8(1), 31-38.
Malinauskienė V., Leišytė P., Malinauskas R. 2009	Caracteristici psihosociale, suport social și coerență ca determinanți pentru sănătatea mintală la asistenții medicali.	638 asistenți medicali comunitari	Stresul mental a fost măsurat utilizând Scala Goldberg cu 12 itemi, Chestionarul și caracteristicile psihosociale la locul de muncă utilizând versiunea suedeză a Karasek Chestionarul de Cerere-Control	Volumul de muncă a fost asociat cu stările de anxietate psihică. După ajustarea pentru vârstă, fumat, consumul de alcool, activități fizice, controlul la locul de muncă, suport social, simțul coerenței, criză familială, starea de sănătate în comparație cu cea cu un an înainte. (OR=2.15; 95% CI, 1.07–4.30), control la locul de muncă (OR=1.22; 95% CI, 0.64–2.31), stres	Malinauskienė V., Leišytė P., Malinauskas R. 2009. Caracteristici psiho-sociale la locul de muncă, suport social și simțul coerenței ca determinanți ai sănătății mintale la asistenții medicali. Medicina, 45(11), 910-917.

				scăzut la locul de muncă	
				Suport social la locul de muncă (OR=3.78; 95% CI, 2.08–6.87)	
Žilaitienė B., Poškienė G., Razbadauskas A., Istomina N., Žiliukas G. 2010	Burnout syndrome of Klaipeda nurses	280 nurses working in the different hospital departments	A quantitative study using two anonymous questionnaires: Copenhagen Burnout Inventory (CBI) and questionnaire consisting of 15 questions prepared by the authors was carried out.	<p>A fost determinat că burnout-ul personalului a fost 44.55 ± 16.39, cauzat de locul de muncă– 42.05 ± 13.85 and burnout din cauza relației cu clientul 41.84 ± 17.59.</p> <p>Diferențele de burnout dintre asistenții medicali din unitățile terapeutice și cei care lucrează în unitățile chirurgicale nu au fost statistic semnificative.</p> <p>($p > 0.05$). Nu au fost diferențe statistice.</p> <p>($p > 0.05$) între burnout-ul legat de client și cel legat de locul de muncă. Același lucru aplicându-se și pentru asistenții medicali ce lucrează în spitale sau unități cu profile diferite.</p> <p>Respondenții ce consideră condițiile lor de muncă a fi bune, au auferit în mai mică măsură de epuizare profesională, lucru statistic semnificativ față de cei ce considerau condițiile la locul de muncă a fi rele. ($p < 0.05$).</p> <p>Nivelul epuizării profesionale nu a depins de volumul de muncă ($p > 0.05$) și statutul familial ($p > 0.05$). Totuși, părinții singuri ce cresc până</p>	Žilaitienė B., Poškienė G., Razbadauskas A., Istomina N., Žiliukas G. 2010. Burnout syndrome of Klaipeda nurses. Sveikatos mokslai (Health sciences) 5, 3568-3572.

				la 2 copii sau cei fără copii, au resimțit mai puțin burnout decât părinții care nu erau singuri dar creșteau până la 2 copii sau cei fără copii.	
Galdikiene N., Asikainen P., Balciunas S., Suominen T. 2014	Asistenții medicali se simt stresați? O perspectivă din îngrijirile primare de sănătate.	187 de asistenți medicali din 18 centre primare publice de sănătate	Un studiu descriptiv utilizând Scala Stresului Extins (ENSS) dezvoltată de French <i>et al.</i> (2000)	Cele mai stresante situații sunt „moartea și a muri”, „conflictul cu medicii”, „pacienții și familiile acestora” „discriminarea” și „problemele cu colegii”	Galdikiene N., Asikainen P., Balciunas S., Suominen T. 2014. Asistenții medicali se simt stresați? O perspectivă din îngrijirile primare de sănătate. <i>Nursing & Health Sciences</i> , 16, 327-334.
Jonikienė G., Grigaliūnienė V. 2014.	Nurses experienced Stressful Events and Professional Burnout Interface.	198 asistenți medicali 92 din departamentele de chirurgie și 106 din departamentele terapeutice	Epuizarea profesională adaptată pentru personalul medical „Chestionarul burnout-ului profesional pregătit de Vodopjanova N. Bazat pe Maslach Burnout Inventory (MBI).	Epuizarea emoțională corelează puternic cu salariul scăzut ($r=0,436$, $p=0,000$) dar și cu volumul de muncă sau orele suplimentare ($r=0,410$, $p=0,000$). Deasemenea, epuizarea emoțională corelează puternic în relație cu comentariile negative cu privire la rezultatele muncii ($r=0,391$, $p=0,000$). Tot mai des asistenții medicali au cereri și reproșuri mai mari decât epuizarea emoțională ($r=0,360$, $p=0,000$). Corelația a fost între epuizarea emoțională, schimbarea condițiilor de muncă și orele de muncă ($r=0,379$, $p=0,000$) managementul documentelor ($r=0,325$, $p=0,000$). Deasemenea, a fost găsită o corelație între factorii stresori și depersonalizare. O corelație și mai puternică a fost determinată de scala	Jonikienė G., Grigaliūnienė V. 2014. Asistenții medicali trec prin evenimente streante și epuizarea profesională intervine. <i>SLAUGA. Mokslas ir praktika (Nursing. Science and Practice)</i> , 6(2010), 4-5.

				<p>depersonalizării și a răspunsurilor „primiți cereri și reproșuri din partea pacienților” ($r=0,452$, $p=0,000$) și „primiți reproșuri din partea familiilor pacienților” ($r=0,353$, $p=0,000$).</p> <p>Rezultatele studiului arată o corelație clară între asistenții medicali, depersonalizare, comentariile negative cu privire la rezultatele muncii ($r=0,342$, $p=0,000$). O altă corelație observabilă este volumul muncii ($r=0,326$, $p=0,000$).</p> <p>Lipsa unei corelații semnificative statistic a fost regăsită în cazul lipsei relizărilor personale și salariului scăzut ($0,159$, $p=0,037$).</p>	
Gerikienė V., Bartkutė D. 2014	Corelația dintre satisfacția profesională a asistenților medicali și componentele epuizării profesionale.	74 (N=92) Asistenți medicali generali ce lucrează în departamente cu profil terapeutic	Chestionarul constă în factorii satisfacției profesionale ai asistenților medicali. (Gerikienė, 2014) și Maslach, Jackson, Leiter (1996) Chestionarul stisfacției	<p>Corelația dintre satisfacția profesională, factorii și componentele burnout-ului arată problemele și posibilitățile slujbei de asistent medical.</p> <p>1 figură demonstrează cum asistenții medicali sunt distribuiți între epuizare emoțională, depersonalizare și realizare personală</p>	Gerikienė V., Bartkutė D. 2014. Corelația dintre satisfacția profesională a asistenților medicali și componentele epuizării profesionale. Profesinės studijos: teorija ir praktika (Professional studies: theory and practice), 13, 7-12.

			<p>profesionale (MBI-HSS).</p> <p>Componentele epuizării profesionale au fost divizate în 3 niveluri conform Siu, Yuen, Cheung (2012, cit. Maslach, Jackson, Leiter, 1996).</p>		
Gerikienė V. 2015.	<p>Relația dintre atitudinea asistenților medicali față de satisfacția în muncă și sindromul burnout.</p>	<p>74 (N=92)</p> <p>Asistenți medicali generali ce lucrează în departamentele cu profil terapeutic</p>	<p>Chestionarul este alcătuit din factori precum „atitudinea față de profesia de asistent medical” (Gerikienė, 2007) și Maslach, Jackson, Leiter (1996) chestionarul satisfacției profesionale (MBI-HSS).</p> <p>Componentele epuizării profesionale au</p>	<p>Ținta cercetării a fost să analizeze corelațiile cu privire la atitudinea asistenților medicali cu privire la locul de muncă și sindromul burnout și satisfacția la locul de muncă.</p> <p>Rezultatele cercetării arată corelațiile dintre atitudinea față de muncă, componentele burnout-ului.</p>	<p>Gerikienė V. 2015. Relația dintre atitudinea asistenților medicali față de satisfacția în muncă și sindromul burnout. Profesinės studijos: teorija ir praktika (Studii profesionale: teorie și practică), 15, 7-12.</p>

			<p>fost divizate în 3 niveluri conform lui Siu, Yuen,</p> <p>Cheung (2012, cit. Maslach, Jackson, Leiter, 1996).</p>		
<p>Galdikiene N., Asikainen P., Balciunas S., Suominen T. 2016</p>	<p>Stresul experimentat printre echipele de asistenți medicali în îngrijirile primare.</p>	<p>Datele au fost colectate de la 29 de echipe de asistenți medicali (187) din 18 centre primare de îngrijire.</p>	<p>Studiu descriptiv utilizând Scala Stresului Extins la Asistenții medicali dezvoltată de French <i>et al.</i> (2000)</p>	<p>Stresul experimentat de asistenții medicali depinde de echipă. Rezultatele studiului arată că există atât stres individual cât și de echipă. Efectul mărimii echipei este moderat, dar factorii din trecut au o asociere mică cu sub-categoriile stresului. Volumul de muncă tinde să cauzeze mai mult stres în echipele mari. La nivelul asistenților medicali, s-a găsit o corelație puternic pozitivă între stresul sub-categoriilor ariilor vizate, exceptând „discriminarea”. Diferitele echipe au urmărit profile de stres diferite, dar bazate pe elemente comune, diferitele grupuri au fost identificate de către management.</p>	<p>Galdikiene N., Asikainen P., Balciunas S., Suominen T. 2016. Stresul experimentat printre echipele de asistenți medicali în îngrijirile primare. <i>Clinical Nursing Studies</i>, 4(1), 81-89.</p>
<p>Endriulaitienė A., Žardeckaitė – Matulaitienė K., Markšaitytė R., Pranckevičienė A., Doug R. Tillmanc D.R., Hofc D.D.</p>	<p>Burnout și stigmatul cererii ajutorului la personalul medical care lucrează în secțiile de sănătate</p>	<p>Din personalul medical au fost selectate 231 de persoane (și asistenți medicali)</p>	<p>Sindromul burnout a fost evaluat la personalul medical ce lucrau în secții de sănătate mintală utilizând versiunea în Lituaniană a Inventarului</p>	<p>Epuizarea emoțională domina în toate grupurile de profesioniști, în timp ce lipsa eficacității profesionale a reprezentat cea mai joasă componentă a epuizării profesionale.</p> <p>Sănătatea mintală a asistenților medicali a avut cea mai negativă atitudine față de cererea ajutorului psihologic, psihiatric și de la asistenții sociali. Stigmatul cererii ajutorului unui psiholog este corelat semnificativ cu</p>	<p>Endriulaitienė A., Žardeckaitė – Matulaitienė K., Markšaitytė R., Pranckevičienė A., Doug R. Tillmanc D.R., Hofc D.D. 2016. Burnout și stigmatul cererii ajutorului la personalul medical care lucrează în secțiile de sănătate mintală.</p> <p>Personalul medical. Procedura europeană a științelor sociale și comportamentale. <i>EpSBS</i>, eISSN: 2357-1330, 254-265.</p>

2016.	mentală		Maslach pentru Burnout Chestionarul General (MBI-GS, Schaufeli, Leitner, Maslach, & Jackson, 1996, tradus de A. Endriulaitienė & G. Genevičiūtė-Janonienė)	nivelul de burnout la asistenții medicali.	http://dx.doi.org/10.15405/epsbs.2016.07.02.25
-------	---------	--	--	--	---

ANEXA 4

CIPRU – REZULTATELE CERCETĂRII

AUTORI	STUDIU	GRUP ȚINTĂ	DESIGN	REZULTATE	DETAIIILE PUBLICĂRII
Papastavrou, E., Merkouris, A., Efstathiou, G. Et al, 2016	Rezultatele chestionarului RN4CATS-CY în Cipru	Asistenți medicali din secția acuți	Maslach	Mai mult de jumătate din subiecți au fost satisfăcuți de job-ul current, iar sindromul burnout a fost corelat cu vârsta, anii de experiență, cu asistenții medicali mai înaintați în vârstă și cu asistenții medicali cu mai mulți ani înregistrați pentru a raporta niveluri mai mici ale epuizării profesionale.	Raport către MoH
Karanikola MN, Papathanassoglou EE., 2013	Explorarea ocurenței sindromului burnout printre asistenții medicali care lucrează în secțiile de sănătate mintală din Cipru.	226 Asistenți medicali Greci și Ciprioți din secțiile de sănătate mintală	Chestionare auto-aplicabile: Scala de anxietate Hamilton, Scala Depresiei Beck, Inventarul Burnout realizat de Maslach.	Participanții au raportat niveluri scăzute ale epuizării profesionale. Totuși, 10% dintre aceștia au manifestat simptome de anxietate și depresie în proporție de 10%. Epuizarea emoțională și depersonalizarea au fost asociate cu depresia ($r=0.562$, $p<0.0001$, respectiv $r=0.616$, $p<0.0001$,) și anxietatea ($r=0.394$, $p<0.0001$, respectiv $r=0.448$, $p<0.0001$). Mai multe investigații ale etiopatologiei acestor alterații psihologice sunt necesare.	Karanikola MN, Papathanassoglou EE. Arch Psychiatr Nurs. 2013 Dec;27(6):319-26. doi: 10.1016/j.apnu.2013.08.004).
Raftopoulos V1, Charalambous A, Talias M, 2012	Factorii asociați cu sindromul burnout și oboseala la asistenții medicali din Cipru. Un raport census.	1482 asistenți medicali din sectorul public și	Chestionare anonime care include mai multe aspect legate de epuizarea profesională; scala MBI, întrebări	În total 12,8% au întrunit criteriile burnout-ului. Prevalența oboselei la asistenții medicali a fost de 91.9% și mai mare la femei. Epuizarea profesională poate fi asociată cu stresul la locul de muncă, vârsta, nivelul epuizării emoționale și	Raftopoulos, V., Charalambous, A., Talias, M. (2012). Factorii asociați cu sindromul burnout și oboseala la asistenții medicali din Cipru. Un raport census. BMC

		privat	legate de stresul ocupațional, și întrebări legate de oboseala proprie.	depersonalizarea.	Public Health 20 (12): 457
--	--	--------	---	-------------------	----------------------------

ANEXA 5					
ITALIA – REZULTATELE CERCETĂRII					
AUTORI	STUDIU	GRUP ȚINTĂ	DESIGN	REZULTATE	DETAIIILE PUBLICĂRII
Klersy et al, 2007	„Burnout la personalul medical din secțiile de dializă în nordul Italiei – un studiu în mai multe centre”	Asistenți medicali și medici ce lucrează în secțiile de dializă	Inventarul de Burnout Maslach; MOS-36; GHQ30	Scorurile burnout au fost mai mici decât normativa grupului țintă, fără diferențe semnificative între doctori și asistenți medicali. Totuși, 30% dintre asistenții medicali sufereau de epuizare emoțională comparativ cu 18% dintre medici.	Articol
Tremollada et al, 2015	„Epuizarea profesională și satisfacția la locul de muncă la personalul medical în număr de 470, din 98 de	Asistenți medicali și medici ce lucrează în secțiile de afereză.	Chestionare auto-aplicate: Chestionare socio-demografice, Scala satisfacției la locul de muncă (JSS), Scala stresului și	Nivelurile de stres ale asistenților medicali au fost în principal mici (57,7%) sau medii (25,7%) în timp ce medicii au arătat niveluri medii și ridicate de stres.	Articol

	Unități de afereză din Italia”		managementului stresului la locul de muncă pentru personalul medical (HPSCS), Chestionarul Medical Link (LBQ)		
Italia et al, 2008	„Evaluarea și arta terapiei și tratamentul sindromului burnout în unitățile oncologice”	Asistenți medicali și medici ce lucrează în secțiile oncologice (adulte și pediatrice)	Inventarul de Burnout Maslach	Datele au arătat niveluri de burnout mediu spre ridicate în cazul profesioniștilor ce lucrau în secția oncologică de adulți și niveluri medii spre scăzute ale burnout-ului în cazul personalului medical ce lucra în secția de pediatrie oncologică. Burnout-ul a scăzut după un program de terapie prin artă.	Articol
Quattrin et al, 2006	„Nivelul epuizării profesionale la asistenții medicali ce lucrează în secțiile oncologice din Italia”	Asistenți medicali ce lucrează în secțiile oncologice	Chestionar divizat în trei părți: sociodemografic and caracteristicile job-ului populației, Inventarul de Burnout Maslach , percepții și mecanisme de management adoptate de către instituții pentru a ajuta asistenții medicali să facă față stresului.	35% dintre asistenții medicali sufereau de niveluri înalte de epuizare emoțională; 17% prezentau niveluri înalte de depersonalizare și 11% aveau niveluri ridicate în ceea ce privesc realizările personale. Semnificativ, niveluri înalte ale epuizării emoționale au fost regăsite la asistenții medicali peste 40 de ani cu vechime în muncă mai mare de 15 ani. O cauză importantă a stresului este raportată ca fiind proasta organizare.	Articol
Argentero et al, 2008	„ Epuizarea profesională și satisfacția pacientului cu calitatea dializei”	Asistenți medicali și medici ce lucrează în secțiile de dializă	Inventarul de Burnout Maslach	Cumulativ, scorurile burnout-ului au fost mai scăzute decât normativa grupului țintă din Italia, fără diferențe semnificative între medici și asistenți medicali. Datele au arătat niveluri înalte de burnout la medicii și asistenții medicali asociați cu	Articol

				satisfacția scăzută a pacienților din unitățile de dializă.	
Renzi et al, 2005	„Burnout-ul și satisfacția la locul de muncă comparând personalul medical de la un spital specializat pe dermatologie și unul general”	Asistenți medicali care lucrează într-un spital dermatologic și un spital general.	Inventarul de Burnout Maslach	Atât printre medici dar și la asistenții medicali, satisfacția la locul de muncă a fost asociată cu un nivel mai scăzut al epuizării profesionale, independent de specialitatea clinică. Asistenții medicali care lucrau în spitale generale comparativ cu cei care lucrau în dermatologie aveau o probabilitate mai mare de a dezvolta sindromul burnout.	Articol
Galletta et al, 2016	„Factori ai muncii și mediului cu privire la Epuizarea profesională: Un studio transversal printre Asistenții medicali”	Asistenți medicali ce lucrează într-un spital din Italia	Inventarul de Burnout Maslach	Considerând grupul țintă, rezultatele arată niveluri moderate de burnout pentru toate cele trei dimensiuni. Comparând asistenții medicali cu nivelurile moderate sau ridicate de epuizare profesională, rezultatele arată o diferență semnificativă în toate cele trei componente și pentru toate variabilele organizaționale examinate (împunătoritate organizațională, volum de muncă, control la locul de muncă, calitatea echipei).	Articol
Violante et al, 2009	Corelații între satisfacția la locul de muncă și factorii de stres, burnout și starea psiho-socială de bine la asistenții medicali ce lucrează în diferite unități medicale.”	Asistenți medicali ce lucrează în diverse contexte: secții pentru pacienții acuti, unități pentru pacienții pe termen lung, îngrijiri la domiciliu pentru pacienții cronici.	Chestionar socio-demografic, burnout (Inventarul de Burnout Maslach, variabile standardizate: stress psihosocial (INRS)	Aproximativ 30% din grupul țintă este nesatisfăcut, 28% suferă de epuizare emoțională, 20% de depersonalizare și 43% au declarat un nivel scăzut al realizării profesionale. Datele arată că imigrarea dintr-o țară extra-comunitară, lucrând cu pacienți acuti, îngrijirea la domiciliu a pacienților cronici, asumarea medicamentelor psihice și anxietatea au fost factori semnificativi asociați cu	Articol

				satisfacția scăzută la locul de muncă comparat cu alte sub-grupuri.	
Tabolli et al, 2006	“Satisfacția la locul de muncă, burnout și stresul personalului medical: un studio în 2 spitale din Roma”	Asistenți medicali ce lucrează în două spitale din Italia.	Inventarul de Burnout Maslach , Chestionarul sănătății generale (GHQ-12) și chestionarul satisfacției la locul de muncă.	Epuizarea emoțională a fost observată la 38% dintre respondenți. Aproximativ 33% dintre aceștia au arătat un scor GHQ-12 tipic pentru tulburări precum anxietatea sau depresia. Nivelurile ridicate ale satisfacției la locul de muncă au fost asociate cu o șansă mai scăzută de a dezvolta epuizare emoțională MBI sau morbiditate psihiatrică GHQ-12.	Articol
Dorz et al, 2004	“Sindromul burnout, la personalul medical ce au în grijă pacienți purtători de HIV: variabile predictive”	Asistenți medicali și medici ce lucrează cu persoane purtătoare a virusului HIV în 20 de spitale din Centru-Nord-ul Italiei	Inventarul de Burnout Maslach, Coping Orientations to Problems Experiences (COPE), State-Trait Anxiety Inventory (STAI) and Chestionarul depresiei (DQ).	Rezultatele au sugerat o corelație puternică între burnout, strategiile de management, depresie și anxietate. Strategiile inadecvate utilizate pentru concentrarea sau revărsarea emoției, comportamentul, degajarea și depresia au prezis niveluri ridicate de epuizare emoțională și depersonalizare.	Articol
Labardini et al, 2013	“Stres și burnout printre studenții la asistență medicală: un studio descriptiv”	Studenți la asistență medicală în cadrul Universității din Milan	Evaluare rapidă a stresului (VRS), o scală de evaluare proprie pentru a estima adaptativitatea la situațiile stresante și Inventarul Potențialului Burnout (BPI- Versiunea scurtă).	Rezultatele au arătat că stresul este prezent în mare măsură la studenți, menținând un nivel înalt pe parcursul celor 3 ani de cursuri. Riscul burnout-ului este prezent la jumătate dintre aceștia. Prezența stresului la studenți este datorată lipsei timpului liber și calitatea scăzută a relațiilor sociale.	Articol http://www.ipasvi.it/ecm/rivista-linfermiere/rivista-linfermiere-page-17-articolo-206.htm
Duzi et al, 2014	“Sindromul burnout la asistenții medicali”	Asistenți medicali ce lucrează în spitale din Italia	Inventarul de Burnout Maslach, Inventarul Potențialului Burnout (BPI)	În ceea ce privesc secțiunile pentru boli cronice, nivelul epuizării emoționale este ridicat în mai mult de 12% din cazuri, 25% dintre asistenți resimt epuizarea emoțională mediu și 63%	Articol http://www.ipasvi.it/ecm/rivista-linfermiere/rivista-linfermiere-page-23-articolo-275.htm

				<p>scăzut. BPI a arătat un risc scăzut de burnout în 96% dintre probe.</p> <p>Pentru secțiile de terapie intensivă, nivelul epuizării emoționale era ridicat, în 32% din cazuri, mediu în 26% din cazuri și scăzut în 42% din cazuri. BĂI a arătat un risc scăzut de burnout, în proporție de 84% din subiecți.</p> <p>Cel mai ridicat nivel de epuizare emoțională a fost regăsit la asistenții medicali de peste 40 de ani cu mai mult de 21 de ani vechime.</p>	
Zucca et al, 2014	<p>“Schimbări ale slujbei de îngrijitor la domiciliu în viața cotidiană a abilităților de muncă și validare”</p>	Îngrijitori la domiciliu	Interviuri și chestionare auto-administrate	<p>Datele au arătat câteva tulburări fizice și psihice din cauza practicii profesiei: 68% dintre subiecți sufereau de dureri de spate, 40,6% se refereau la alte tipuri de dureri. 39,4% dintre îngrijitorii la domiciliu sufereau de insomnie și 33,9% sufereau de anxietate sau depresie</p> <p>Data showed some psychological and physical disorders due to the practice of the profession: 68% of the sample had back pain and 40,6% referred other physical pains. 39,4% of the domestic care workers referred insomnia and 33,9% referred anxiety or depression.</p>	Raport elaborat de Iref (Istituto di Ricerche Educative e Formative), Patronato Acli and Acli Conf.
Buria et al, 2013	<p>“Burnout-ul și componentele acestuia: o comparație a unităților critice de asistență medicală și unitățile pediatrice”</p>	Asistenți medicali ce lucrează în Departamentul de Urgență și Acceptare, terapie intensivă și cei care lucrează în secțiile chirurgicale și	Inventarul de Burnout Maslach, Chestionarul multidimensional al Sănătății organizaționale (MOHQ)	<p>Rezultatele au arătat că procentajul prezenței epuizării profesionale în unitățile de terapie intensivă este de 0% în timp ce la colegii din secții era de 12%. Unitatea de terapie intensivă avea un nivel mai ridicat de epuizare emoțională față de cei din secții. Datele au arătat că depersonalizarea este un factor ce</p>	Articol

		pediatrice.		aduce personalul medical la concluzia că ostilitatea, cinismul cauzează burnout-ul	
--	--	-------------	--	--	--